

Toetsingsdocument

Brancheverduurzamingsplan verpakken

'Brancheplan Duurzaam Verpakken Spirits NL'

Wetenschappelijke toetsingscommissie KIDV

16 maart 2017

Ter introductie

In de Raamovereenkomst Verpakkingen 2013-2022 hebben het bedrijfsleven, de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Rijksoverheid afgesproken om brancheverduurzamingsplannen voor verpakkingen op te stellen met daarin de hoogst haalbare doelen voor 2018 (en dat zij dit in 2018 ook doen voor 2022).

Met de uitvoering van deze afspraak introduceert Nederland een novum in Europa: het is voor het eerst dat er stelselmatig en branchebreed afspraken worden gemaakt over het verduurzamen van de productverpakkingsketen. Dit geeft onder anderen een impuls aan de circulaire economie voor verpakken. Naast de doelen die in de raamovereenkomst zijn gesteld voor het percentage hergebruik van verpakkingsmateriaal, worden er nu ook afspraken gemaakt voor duurzamer verpakken. De plannen liggen in het verlengde van de Europese verplichting inzake de essentiële eisen voor verpakkingen.

Bij het opstellen van de brancheverduurzamingsplannen is gekozen voor een methodiek waarbij hoogst haalbare doelen door de branches worden opgesteld naar aanleiding van de verduurzamingsprestaties van de koplopers in die branches. Hierdoor krijgt de verduurzaming van branches een impuls. Bij de vertaling van de hoogst haalbare doelen naar middenmoters en achterblijvers, worden deze bedrijven niet met naam genoemd. Dit mede omdat er binnen een branche sprake kan zijn van concurrentiegevoelige gegevens die niet zomaar kunnen worden gedeeld door de branches en hun leden/bedrijven.

Een onafhankelijke commissie, bestaande uit vier wetenschappers van vier verschillende universiteiten, toetst onder regie van het Kennisinstituut Duurzaam Verpakken (KIDV) de hoogst haalbare doelen. De Raad van Advies van het KIDV geeft haar advies hierover aan het bestuur van het KIDV. Op basis van het oordeel van de toetsingscommissie – en na advies hierover door de Raad van Advies RvA van het KIDV - stelt het KIDV-bestuur de brancheverduurzamingsplannen vast. Hierna worden ze aangeboden aan de raamovereenkomstpartijen, te weten de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) en het verpakkende bedrijfsleven. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) kan de plannen met de hoogst haalbare doelen gebruiken bij het opstellen van beleid.

De rol van de toetsingscommissie is om de brancheverduurzamingsplannen te toetsen op kwantitatieve en kwalitatieve onderbouwing van de geformuleerde hoogst haalbare doelen. De toetsingscommissie kan hierbij slechts aangeven of het plan ambitieus en realistisch is op basis van haar kennis en ervaring. De toetsingscommissie kan branches in het toetsingsproces wel stimuleren om de lat zo hoog mogelijk te leggen en te zorgen voor een goede onderbouwing van de hoogst haalbare doelen, maar kan daarbij niets afdwingen.

De toetsingscommissie heeft geadviseerd om daadwerkelijk de hele branche te binden aan de brancheverduurzamingsplannen en de hoogst haalbare doelen. Door het ministerie wordt bekeken in hoeverre dit wenselijk en mogelijk is.

Het antwoord op de vraag of er vanuit de brancheverduurzamingsplannen en de hoogst haalbare doelen strijd is met bijvoorbeeld mededingingsregels en/of Europese regelgeving, valt niet onder de competentie van de toetsingscommissie, maar onder het ministerie van IenM.

Toetsing door de toetsingscommissie

De toetsingscommissie bestaande uit:

- Prof. dr. Jacqueline Cramer, hoogleraar Duurzaam Innoveren, Universiteit Utrecht,
- Prof. dr. ir. Roland ten Klooster, Leerstoel Packaging Design and Management aan de Universiteit Twente en ontwerper/adviseur bij Plato product consultants,
- Dr. Ulphard Thoden van Velzen, WUR, DLO onderzoeker aan Wageningen UR Food & Biobased Research,
- Dr. ir. Renee Wever, Professor of Industrial Design Engineering, Linköping University,

heeft met ondersteuning van verpakkingskundige:

- Dick de Koning, directeur Packz B.V.,

het brancheverduurzamingsplan 'Gedistilleerd' getoetst op 15 december 2016.

De toetsingscommissie concludeert dat de doelen in het brancheverduurzamingsplan van 'Gedistilleerd' hoogst haalbaar en realistisch zijn, op basis van kennis en ervaring van de toetsingscommissie, en dat de aanbevelingen van de toetsingscommissie naar aanleiding van de toetsing zijn overgenomen of dat de branche een inhoudelijke reactie heeft gegeven op de aanbevelingen in het aangepaste brancheverduurzamingsplan.

1. Overwegingen van de toetsingscommissie bij het bestuderen van het brancheverduurzamingsplan 'Gedistilleerd' en de hoogst haalbare doelen

De branche heeft na enkele revisieslagen een toetsbaar brancheverduurzamingsplan verpakken ingediend op 30 november 2016.

Het brancheverduurzamingsplan 'Gedistilleerd' is opgesteld door de brancheorganisatie Spirits NL. Op dit moment kent Spirits NL 24 leden, die samen ongeveer 85-90 % van de totale markt voor gedistilleerd in Nederland beslaan. De meest vooraanstaande bedrijven uit deze sector zijn aangesloten bij de brancheorganisatie. Het plan is door Spirits NL opgesteld namens de 24 lid-bedrijven uit de sector. De volgende verpakkingsmaterialen worden door de bedrijven in de branche op de markt gebracht (Stichting Afvalfonds Verpakkingen 2016): 55,4 Kiloton glas, 5,4 Kiloton papier en karton en 0,6 Kiloton metaal/aluminium.

De verduurzamingsambities zijn gebaseerd op een uitgebreid monitoringsonderzoek dat in 2016 is uitgevoerd door Quintens advies en management. In het monitoringsonderzoek zijn metingen van glazen flessen uitgevoerd, evenals diverse metingen van transportverpakkingen bij importeurs, producenten en handelaren. Aanvullend daarop hebben deze partijen ook zelf gegevens aangeleverd. De doelstellingen in het brancheverduurzamingsplan hebben betrekking op primaire verpakkingen en transportverpakkingen.

Vanaf 2017 is er de mogelijkheid voor de aangesloten (en niet aangesloten) bedrijven om deel te nemen aan de door Spirits NL vernieuwde, vereenvoudigde Afvalbeheersbijdragemodule. Aangezien voor lichtere flessen in deze module minder afvalbeheersbijdrage afgedragen dient te worden, zal dit een belangrijke stimulans zijn om (meer) initiatieven te ontplooiën om tot een lager flesgewicht te komen.

Onderstaande tabel geeft een beeld van de verhoudingen in de zogenaamde primaire verpakkingen waarmee gedistilleerde drank uiteindelijk bij de eindgebruiker terechtkomt.

Primaire verpakking	Import	Productie
Glazen fles	96,0%	96,9%
Stenen kruik	0,0%	2,6%
Blik	3,2%	0,0%
PET	0,8%	0,5%
<i>Totaal</i>	<i>100%</i>	<i>100%</i>

Tabel: volume aandeel totale hoeveelheid drank uitgesplitst per primaire verpakking

	Binnenlands	Import
flessen <0,7 liter	370,16	419,71
0,7 liter flessen	501,96	524,64
1 liter flessen	548,85	562,17
flessen > 1 liter	816	765,28

Tabel: gemiddeld gewicht subgroepen naar zowel inhoudsmaat als herkomst

2. Overwegingen van de toetsingscommissie bij de toetsingszitting

Het plan is getoetst op 15 december 2016 in een schriftelijke toetsing. Middels schriftelijke uitwisseling hebben vertegenwoordigers van de brancheorganisatie samen met vertegenwoordigers van lid-bedrijven gereageerd op vragen van de toetsingscommissie en uitgelegd waarom de doelen hoogst haalbaar en realistisch zijn. De hoogst haalbare doelen en overwegingen daaromtrent worden in hoofdstuk 4 van dit document weergegeven. Hieronder volgt een schets van overige relevante zaken die zijn uitgewisseld tussen de branche en de toetsingscommissie.

De toetsingscommissie vraagt naar de visie van de branche op webshopontwikkeling. De branche legt uit dat in mei 2016 Spirits NL aan Trendbox de opdracht heeft gegeven om kwantitatief onderzoek uit te voeren en vervolgens een rapport op te stellen m.b.t. online aankopen van alcoholhoudende dranken. Het onderzoek had als doel om inzicht te bieden in het online kopen van alcoholhoudende dranken bij online slijters / webshops. Uitkomsten waren onder meer dat het online kopen van alcoholhoudende drank voor thuis voornamelijk via Nederlandse websites werd gedaan. Daarbij was min of meer sprake van een 50/50 verhouding tussen organisaties met uitsluitend een webwinkel en organisaties met een webwinkel plus vaste winkels. De grootste koopbereidheid werd aangetroffen onder 35- t/m 49-jarigen, individuen, bovenmodale inkomens en hoger opgeleiden. Met name gemaksoverwegingen speelden een belangrijke rol om alcoholhoudende dranken online te blijven kopen. Iets meer dan 10% van degenen die alcoholhoudende drank niet online kochten, had de intentie dit wel te gaan doen. Dit betrof met name jongeren t/m 34 jaar. Bijna tweederde had geen plannen om alcoholhoudende dranken online te gaan kopen. Men deed dit liever in de winkel; welke in de buurt was, waar men tevreden over was en waar men het feitelijke product kon zien en uitkiezen.

De toetsingscommissie vraagt waarom de import in glas niet wordt meegenomen en of het niet mogelijk is om met specifieke leveranciers in gesprek te gaan om gezamenlijk op te trekken? De branche geeft aan in het brancheplan ook de importeurs die in Nederland op de markt afzetten te zullen meenemen.

De toetsingscommissie vraagt naar de mogelijkheden van gedistilleerd in PET (of mogelijk een biobased materiaal). De branche legt uit dat de mogelijkheden bekend zijn. Het wordt regelmatig gebruikt voor evenementen en marketing speelt hier een rol. PET zou een kortere houdbaarheidsdatum hebben.

De toetsingscommissie heeft ter zitting aanbevelingen gedaan aan de branche, om over te nemen in het plan. Deze aanbevelingen staan in het volgende hoofdstuk.

3. Aanbevelingen van de toetsingscommissie aan de branche 'Gedistilleerd'

Het brancheverduurzamingsplan van de branche 'Gedistilleerd' heeft de toetsing op 15 december 2016 onvoldoende doorstaan. Op 21 december 2016 heeft de toetsingscommissie de volgende lijst van aanbevelingen opgesteld die aan de branche is toegestuurd.

De toetsingscommissie beveelt met betrekking tot hoogst haalbaar doel 5.1 (reduceren gemiddeld gewicht glasverpakkingen) aan om op basis van koplopers in de branche een ambitieuzer hoogst haalbaar doel op te stellen of uit te leggen waarom dit niet kan.

De toetsingscommissie beveelt aan om de volgende zaken te concretiseren, of uit te leggen waarom dit niet kan, met betrekking tot de hoogst haalbare doelen 5.2 en 5.3 :

1. Wat is de huidige situatie, dus welk aandeel van de kartonnen dozen is gemaakt van vezel met een FSC- / PEFC-keurmerk?
2. Hoeveel compact karton wordt er nu toegepast?
3. Tot hoeveel gewichtsreductie leidt hoogst haalbaar doel 5.3?

De toetsingscommissie beveelt aan om een hoogst haalbaar doel op te stellen waarin de branche concreet laat zien dat het gesprekken aan zal gaan met leden (zowel binnenlandse als buitenlandse producenten) met als doel het verpakkingsontwerp en de verduurzamingsmogelijkheden aan de kaak te stellen, of uit te leggen waarom dit niet kan.

In paragraaf 4.1 van het plan maakt de branche terecht een opmerking dat groen glas meer recycled content kan bevatten dan 'wit' glas en dat de brancheorganisatie bij de ondernemers erop gaat aandringen om meer gedistilleerd in groene flessen te verkopen. De toetsingscommissie beveelt aan om hier een hoogst haalbaar doel voor op te stellen, met als resultaat een hoger aandeel recycled content in het verpakkingsglas voor gedistilleerd, of uit te leggen waarom dit niet kan.

Vanuit Australië komen veel flessen wijn in kartonnen dozen zonder vakverdeling. Het betreft Wrap Around (WA) dozen waarbij het karton zo strak om de flessen is aangebracht dat een vakverdeling overbodig is. De flessen kunnen niet meer bewegen en het leidt niet tot meer breuk. Dit lijkt de toetsingscommissie een interessante oplossing om op te pakken. Een WA-dooz bevat vaak al minder karton dan een Amerikaanse vouwdoos. De toetsingscommissie beveelt aan om deze manier van verpakken als onderzoeksdoelstelling op te nemen in het plan voor de Nederlandse en/of Europese markt of uit te leggen waarom dit niet kan.

De toetsingscommissie beveelt aan dat de branche zelf voor 2018 met een branche-strategie moet komen voor de stenen kruik in de circulaire economie. De branche dient dit op te nemen in een onderzoeksdoelstelling of uit te leggen waarom dit niet kan.

Op 19 januari 2017 heeft de branche een aangepaste versie van het plan ingediend, die nog niet door de toetsingscommissie kon worden goedgekeurd, omdat de aanbevelingen nog onvoldoende waren overgenomen. Op 8 februari 2017 is de branche tot de finale, goedgekeurde revisie gekomen.

De toetsingscommissie concludeert dat bovengenoemde aanbevelingen naar aanleiding van de toetsing zijn overgenomen in de finale versie van het plan of dat de branche een inhoudelijke reactie heeft gegeven op de aanbevelingen in de finale versie van het brancheverduurzamingsplan.

De hoogst haalbare doelen staan in het volgende hoofdstuk, samen met de conclusies en onderbouwing van de toetsingscommissie.

4. Conclusies en onderbouwing van de toetsingscommissie bij de hoogst haalbare doelen duurzaam verpakken

De toetsingscommissie concludeert dat de doelen in het brancheverduurzamingsplan verpakken van de branche 'Gedistilleerd' hoogst haalbaar en realistisch zijn, op basis van de kennis en ervaring van de commissie, en dat de aanbevelingen van de commissie naar aanleiding van de toetsing zijn overgenomen of dat de branche een inhoudelijke reactie heeft gegeven op de aanbevelingen in het aangepaste brancheverduurzamingsplan.

De toetsingscommissie ziet het als een gemiste kans dat de branche de aanbevelingen niet heeft overgenomen om doelen te stellen met betrekking tot verpakkingsontwerp en de inzet van gerecycled glas. De branche heeft aangegeven een en ander in een werkgroep te zullen opnemen. De toetsingscommissie keurt derhalve het plan goed onder voorbehoud van de volgende afspraken en acties:

- 1) De Spirits werkgroep doet halfjaarlijks verslag aan het KIDV en de toetsingscommissie over welke verduurzamingen de branche ontwikkelt en uitvoert in de door de toetsingscommissie geschetste richtingen in de lijst van aanbevelingen en alle aanvullende richtingen die de werkgroep zelf wenst voor te stellen.
- 2) De branche komt vóór 1 juli 2018 met een branchestrategie ten aanzien van de stenen kruiken.

De toetsingscommissie gaat er vanuit dat de uitkomsten van bovenstaande verduurzamingsafspraken en -acties in het volgende brancheverduurzamingsplan verpakken 2018-2022 in concrete hoogst haalbare doelen zullen worden opgenomen.

De brancheorganisatie Spirits NL heeft de volgende hoogst haalbare doelen voor 2018 geformuleerd voor de branche:

I Reduceren gemiddeld gewicht glasverpakkingen met minimaal 1% per jaar (ofwel 2% reductie in 2018 t.o.v. 2016)

De nadruk in dit brancheverduurzamingsplan ligt op de reductie van het gewicht van de glazen flessen, omdat dit zowel vanuit milieu-, als vanuit kosten oogpunt de meest prominente factor is als het op verpakkingen aankomt.

Streefcijfers voor 2018, gebaseerd op het gemiddelde gewicht van de metingen uit 2016, minus een jaarlijkse reductie van 1%, zijn:

- 'Lichte' 0,7 liter fles van 502 gram in 2016 naar **492** gram in 2018;
- 'Lichte' 1,0 liter fles van 549 gram in 2016 naar **538** gram in 2018;
- 'Zware' 0,7 liter fles van 525 gram in 2016 naar **515** gram in 2018;
- 'Zware' 1,0 liter fles van 562 gram in 2016 naar **550** gram in 2018.

Verwacht wordt dat bij de introductie van nieuwe flessen een grotere reductie gerealiseerd gaat worden dan 1%, aangezien enkele (internationale) marktleiders actief met reductie aan de slag zijn gegaan en omdat in de nieuwe Rekenmodule Afvalbeheersbijdrage onderscheid wordt gemaakt tussen lichte en zware flessen. In dat geval wordt de doelstelling vanaf 2018 verder verhoogd.

Conclusie Toetsingscommissie:

De toetsingscommissie acht dit een realistisch en hoogst haalbaar doel, omdat de branche zich duidelijk inspant om ook de buitenlandse importflessen mee te nemen in verduurzaming.

II. Toepassen FSC/PEFC karton in dozen - minimaal 80% FSC- of PEFC-gecertificeerd in 2018.

De brancheorganisatie streeft ernaar dat de golfkartonnen dozen die de branche voor omverpakkingen gebruikt in 2018 voor minimaal 80% uit FSC- of PEFC-gecertificeerd karton bestaat. De branche zal erop

aandringen dat het toepassen van FSC- of PEFC-gecertificeerd golfkarton zal worden opgenomen in de leveranciersvoorwaarden van de leden.

Conclusie Toetsingscommissie:

De toetsingscommissie acht dit een realistisch en hoogst haalbaar doel, omdat het gebruik van gecertificeerd houtvezel voor papier en karton zorgt voor een toename van duurzaam beheerde bossen en omdat de toepassing van gerecyclede vezels bijdraagt aan een circulaire economie voor verpakken.

III. Inzetten lichtere dozen en/of compacte golfkartonsoorten

Naast het gebruik van gecertificeerd karton is het ook gewenst om in te zetten op het gebruik van lichtere dozen en nieuwere, compactere kartonsoorten, vanuit kosten- en milieuperspectief. Voorbeelden van commercieel beschikbare en toegepaste typen zijn de S-golf en de R-golf, waarmee ongeveer 20% bespaard kan worden op de dikte van het kartonnen omhulsel. Spirits NL zal erop aandringen dat compacte golfkartonsoorten worden toegepast door haar leden bij de binnenlandse productie, en dat het toepassen ervan zal worden opgenomen in de leveranciersvoorwaarden van de leden voor import. De inzet is dat in 2018 50% van de golfkartonnen dozen uit dit materiaal bestaan, en in 2022 100%.

De grootst mogelijke winst qua gewichtsbesparing zit in de omschakeling van zesvaksdozen met binnenwerk naar zesvaksdozen zonder binnenwerk of wrap-around dozen. Dit kan ruim 30% besparing opleveren op het doosgewicht. Op dit moment worden dozen met en zonder binnenwerk ongeveer evenveel gebruikt (50/50%). Door de omschakeling naar lichtere dozen, zonder binnenwerk, te stimuleren, kan er in 2018 naar verwachting gemiddeld 10% op het gewicht van de dozen bespaard worden. Hiervoor zijn wel aanpassingen van de verpakkinglijnen bij de producenten nodig. Dit kan enige tijd vergen.

Conclusie Toetsingscommissie:

De toetsingscommissie acht dit een realistisch en hoogst haalbaar doel, omdat dit een significante besparing van grondstoffen betekent.

Verder committeert de branche zich voor 2018 aan de volgende onderzoeksthema's:

IV. Alternatieven voor stenen kruiken.

2,6% van de in Nederland geproduceerde verpakkingen betreft stenen kruiken. Hierbij gaat het vaak om jenevers, kruidenbitters of likeuren. Als consumenten deze kruiken in de glasbak deponeren, kan dit negatieve gevolgen hebben voor de recyclingbedrijven en de kwaliteit van het recyclelaat. De sector is al een aantal jaren bezig om de bewustwording hierover bij consumenten te vergroten, onder andere middels financiering van specifieke stickers op de Glasbak en het toepassen van een verpakkinglogo. Om dit structureel aan te pakken, is het echter ook nodig om onderzoek te doen naar mogelijke alternatieven voor de stenen kruik. Idealiter ontstaan hieruit verpakkingen die geen kwaad kunnen in het recycleproces, en toch de commerciële waarde van de kruik behouden. Uit de markt is vernomen dat er producenten zijn die lege verpakkingen innemen van consumenten om te hergebruiken.

Conclusie Toetsingscommissie:

De toetsingscommissie had naar aanleiding van de toetsing aanbevolen dat dit onderwerp zou worden opgenomen in een onderzoeksdoelstelling. De toetsingscommissie acht het ten aanzien van het streven naar een circulaire economie voor verpakkingen van belang dat de branche met een strategie komt voor de stenen kruik om verstoringen in het recycleproces van glas te voorkomen.

V. Wrap-Around dozen.

Vanuit Australië komen veel flessen wijn in kartonnen dozen zonder vakverdeling. Het zijn Wrap-Around (WA) dozen waarbij het karton zo strak om de flessen is aangebracht dat een vakverdeling overbodig is. De flessen kunnen niet meer bewegen en het leidt niet tot meer breuk. Een Wrap-Around doos bevat vaak minder karton

dan een Amerikaanse vouwdoos. De branche ziet dit als een interessante oplossingsrichting om samen met haar leden te onderzoeken. Dit zal als onderwerp terugkomen in de op te richten werkgroep duurzaam verpakken voor de gedistilleerd sector.

Conclusie Toetsingscommissie:

De toetsingscommissie had naar aanleiding van de toetsing aanbevolen dat dit onderwerp zou worden opgenomen in een onderzoeksdoelstelling.